Nr 6. Czerwiec Rok II

Wiadomości

Związku Polskich Chórów Kościelnych

Diecezji Katowickiej

ŚW. CECYLIA
patronka muzyki kościelnej i Związku

Treść numeru 6:

Katowice 1938
Czcionkami Księgarni i Drukarni Katolickiej S. A., Katowice, ul. M. Piłsudskiego 58

MUZYKA I CHÓR KOŚCIELNY

Dawniejszy urząd śpiewaków w Kościele.

Śpiewacy byli to dawniej ministrowie kościelni rzędu niższego. W Kościele od początku jego istnienia podczas nabożeństw śpiewano pieśni, w śpiewach brał udział cały lud. W IV wieku powstają już grupy, które specjalnie oddane są śpiewom w kościele (ordo cantorum). Urząd śpiewaków spełniali niekiedy lektorowie i dyakoni. Dawniej w kościele łacińskim, a w greckim do dzisiaj odbywa się poświęcanie śpiewaków przez włożenie na nich rąk. Ceremonii poświęcania dokonywał biskup, ale mógł dokonać też i kapłan. Pontyfikał rzymski przechował do dziś krótki obrzęd poświęcania i degradacji śpiewaka przez biskupa lub kapłana. W kościele greckim podczas poświęcenia otrzymywali mały płaszczyk i komżę. Na zachodzie nosili albę, podwiązaną pasem i rodzaj ornatu, a w średniowieczu kapę. We Włoszech dziś jeszcze używają sutanny i komży. Obowiązkiem śpiewaków było pierwotnie intonować antyfony lub zwrotki psalmów, później zaś nakazano im wszystkie pienia kościelne wykonywać. Miejsce śpiewaków było między prezbyterium i nawą główną (chorus), a w średniowieczu umieszczono chóry przy tylnej części świątyni.

Do chórów śpiewaczych mieli tylko wstęp mężczyźni. Niewiasty, choć nigdy nie było specjalnego zakazu, nie brały udziału w chórach śpiewaczych. Dopiero w XVIII i XIX wieku niewiasty biorą udział w śpiewach kościelnych. Ale w 1897 roku Kongregacja Obrzędów wydała dekret zakazujący udziału niewiastom w chórach kościelnych. Wprawdzie, dzisiejsze chóry, składające się zwykle z osób świeckich, nie są chórami kościelnymi w dawnym znaczeniu, ale zastępują one dawne chóry, dlatego też zakaz Kongregacji z punktu liturgicznego był słuszny. Tu i owdzie, jak i u nas śpiew niewiast w kościołach może być dopuszczalny.

Boże Ciało i Śpiewacy.

Lau-da Si- on Sal-va-to-rem

Poza kapłanem nikt z ofiarą Mszy św. nie stoi w tak bezpośrednim stosunku, jak chór kościelny. W nabożeństwie bierze bezpośredni udział a jego śpiew stanowi istotną część liturgii. Z tego powodu wypływają dla niego pewne obowiązki, które w przeddzień Bożego Ciała warto sobie przypomnieć. W pierwszym rzędzie niech doniosłe słowa „Motu Proprio“ Piusa X głęboko nam się wpiją w pamięć i w serce:

„Między troskami urzędu pasterskiego — największą jest bez wątpienia troska o utrzymanie i podnoszenie ozdobności Domu Bożego, w którym sprawują się religijne obrządki i w którym lud chrześcijański się zbiera, by odbierać łaski sakramentalne, by wysłuchać mszy św., by uczcić ciało Pana naszego w Najświętszym Sakramencie i łączyć modły swe z modłami kościoła podczas publicznego i uroczystego liturgicz-

nego nabożeństwa. Nie powinno tedy nic takiego w kościele zachodzić, coby psuło lub choćby tylko zmniejszało pobożność i skupienie wiernych, coby dawało rozumny powód do niechęci lub do zgorszenia, coby przede wszystkim wprost obrażało powagę i świętość obrządków, i coby się wprost nie zgadzało z świętością Domu Modlitwy i Majestatu Bożego.“

Już z tych słów wypływają wskazania, jak ma wyglądać śpiew kościelny, choć go Ojciec św. dokładnie wyjaśnia w poszczególnych artykułach swego „Motu Proprio“, jak niemniej pouczenia dla śpiewaków i organistów, jak się mają odnosić do Eucharystii, do Najśw. Sakramentu. Wszyscy członkowie chóru winni z największym uszanowaniem odnosić się do miejsca świętego, do liturgii, do śpiewu, który wykonują, jednym słowem do Eucharystii, która jest ośrodkiem kościoła i przedmiotem nabożeństwa. Stąd wszystkie rozmowy na chórze, a tym bardziej śmiechy, obniżają powagę nabożeństwa, są zniewagą Domu Bożego i dają słuszny powód do zgorszenia. Przeciwnie, świadomość, że chór jest w bezpośredniej łączności z Eucharystią, winna pobudzać śpiewaków do wzorowego, pobożnego zachowania się, i do szczególniejszego umiłowania śpiewu kościelnego. Ten religijny charakter chóru kościelnego sprawia, że śpiew kościelny jest aktem nabożeństwa i modlitwy.

Graduále Románum.

Graduále Románum jest księgą liturgiczną, zawierającą wszystkie śpiewy i melodie w Mszach św. używane. Nazwa stąd pochodzi, że Graduałów w tej księdze jest najwięcej i że w śpiewie kościelnym Graduałom nadawano najwięcej znaczenia. W wiekach średnich nazywano Gradual także Cantórius, Antiphonárius, Tábulae, często łączono w jedną księge z innymi śpiewami kościelnymi. Graduále obejmuje: śpiewy stałe we Mszy św. (Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus, Benedictus, Agnus Dei), które zawarte są w Ordinárium Missae (Kyriale)—6 część; śpiewy zmienne (Intróitus, Graduále, Tractus, Sequéntia, Offertórium i Commúnio), które znajdują się w pierwszych pięciu częściach w następującym porządku:

Próprium de témpore (święta Pańskie, poczet świąt według pór roku, niedziel i ferie).

Próprium Sanctórum (cykl uroczystości Świętych Pańskich).

Commúne Sanctórum (Msze wspólne o Świętych w ogólności).

Missae votivae (Wotywy = Msze dowolne) które można odprawiać w niektóre Święta rytu półzdwojonego i zwyczajnego (Semiduplex i Simplex) i w niektóre ferie.

Missae pro aliquíbus locis — cykl uroczystości Świętych, obchodzących nie w całym Kościele, lecz w niektórych miejscowościach i diecezjach.

Protokół z V. zebrania Zarządu Związku Polskich Chórów kościelnych odbytego dnia 9 maja 1938 r. w Sekretariacie Związku.

Zebranie zagaił ks. Prezes o godzinie 16,30 hasłem „Cześć pieśni kościelnej", witając obecnych członków Zarządu, którzy przyjęli następujący porządek obrad:

1. Zagajenie.
2. Odczytanie protokólu z ostatniego zebrania.
3. Organizacja Chórów kościelnych (dalszy ciąg z poprzedniego zebrania).
4. Sprawa zebrania Zarz. Okręgowych.
5. Sprawy wewnętrzne Związku.
6. Wolne głosy i wnioski.
7. Zakończenie.

Odczytany przez druha sekretarza protokół z ostatniego zebrania przyjęto bez zmian.

Przechodząc do punktu 3, przeczytał ksiądz Prezes treść pisma, jakie zostaną wysłane do księży proboszczów i organistów parafij, gdzie Chóry kościelne nie istnieją, celem ich zorganizowania. Przed wygotowaniem tychże pism uda się ks. Prezes do J. E. ks. Biskupa Adamskiego z prośbą o uzupełnienie projektu tegoż pisma swoim poleceniem do księży proboszczów wykonania prośby Zarządu Związku, zorganizowania chórów kościelnych, jak również o zatwierdzenie uzupełnienia do statutu, które uchwalono w następującym brzmieniu:

I. Okręgi Związku Polskich Chórów kościelnych.

Aby praca w Chórach była wydatniejsza i Chóry przejęły się więcej sprawą zadań Związku, Zarząd Główny Związku podzieli Związek na 19 Okręgów, obejmujących parafie 19 dekanatów diecezji katowickiej.

Zarząd Okręgowy składa się:

1. z prezesa,
2. z zastępcy jego,
3. z dyrygenta,
4. z sekretarza,
5. z skarbnika,
6. z dwóch ławników, pełniących równocześnie funkcje rewizorów kasy.

Prezes okręgowy jest osobą duchowną, którego mianuje Władza Duchowna, znów pozostałych członków Zarządu wybiera Zjazd Delegatów danego Okręgu.

II. Obowiązki Zarządu Okręgu:

1. Zarząd Okręgowy winien:

a) otaczać opieką należące do Okręgu chóry parafialne, czuwać nad ich rozwojem i działalnością artystyczną i współdziałać z Zarządem Głównym przy organizowaniu nowych Chórów parafialnych;

b) Podawać Zarządowi Głównemu do zatwierdzenia nowo-wybranych członków Zarządu Okręgu na piśmie w podwójnym wykonaniu, termin i miejsce zjazdów okręgowych oraz inne ważniejsze uchwały interesujące Zarząd Główny lub sąsiednie Okręgi;

c) organizować i przeprowadzać zjazdy okręgowe, „Święta pieśni", koncerty, wykłady itd.;

d) zwiedzać corocznie chóry należące do Okręgu, celem zbadania ich działalności, ewtl. przy pomocy osobnej komisji znawców;
e) przesyłać Zarządowi Głównemu corocznie sprawozdania o stanie ruchu śpiewaczego jak i działalności Okręgu.

2. Zebrania Zarządu Okręgu zwołuje prezes w miarę potrzeby, najmniej jednak raz na 3 miesiące lub w przeciągu tygodnia na żądanie 2 członków Zarządu Okręgu. Spośród członków chórów kościelnych należących do Okręgu przypada 1 delegat na 25 członków. Pierwszym delegatem każdego chóru kościelnego jest prezes, dalszych wybiera Zarząd miejscowy.

3. Zebranie delegatów Okręgu:
a) wybiera Zarz. Okręgowy oprócz prezesa, którego mianuje Władza Duchowna;
b) przyjmuje i zatwierdza sprawozdanie roczne;
c) oznacza czas i miejsce zjazdów okręgowych, uwzględniając przy tym uchwały Zarządu Głównego;
d) załatwia w I instancji wszelkie spory i zatargi.

4. Walne roczne zebranie Okręgu musi być przeprowadzone w miesiącu lutym każdego roku.

Walne zebranie Okręgu Delegatów zwołuje Zarząd Okręgowy drogą pisemnych zawiadomień, rozesłanych do miejscowych chórów kościelnych oraz do Zarządu Głównego wraz z porządkiem obrad przynajmniej 3 tygodnie przed terminem.

Do powzięcia uchwał potrzebna jest obecność przynajmniej połowy delegatów. Przy niedostatecznej zebranej liczbie delegatów może się odbyć pół godziny później drugie zebranie, bez względu na liczbę obecnych, o ile to przy ogłoszeniu zebrania było zastrzeżone.

W zjazdach okręgowych brać udział jest obowiązkiem każdego chóru należącego do danego Okr.

Zjazdy odbędą się co roku w innej miejscowości danego Okręgu.

*

Ks. Prezes uprosi J. E. ks. Biskupa równocześnie o audiencję dla członków Zarz. Głównego Związku.

Pkt. 4: Postanowiono ustalić datę zebrania Zarządów okręgowych i dyrygentów na następnym zebraniu.

Pkt. 5: Uchwalono powiadomić chóry kościelne w komunikacie nr 2, że roczne walne zebrania **chórów** muszą się odbyć rocznie w miesiącu **styczniu, Okręgu** w miesiącu **lutym i Zarządu Głównego** w **marcu**.

W wolnych głosach nie zabrał nikt głosu, wobec czego ks. Prezes zamknął zebranie hasłem „Cześć pieśni kościelnej“ o godz. 18,45.

Zarząd Związku Pol. Chórów Kośc.
Ks. R. Gajda, prezes
A. Kaczmarek, sekretarz. F. Orzeł, przew. Wydziału.

Adresy członków głównego zarządu:

Prezes: ks. Robert Gajda, Wełnowiec, probostwo, nr tel. 312-39.
Przewodniczący: Orzeł Franciszek, Ruda, ul. 3 Maja 14, tel. 523-03.
Zast. przewodn.: Pluta Józef, Ruda, ul. Bytomska 25, tel. 520-38.
Sekretarz: Kaczmarek Alojzy, Chorzów I, Szopena 3 m. 2, tel. 319-91.
Zast. sekretarza: Przystolik Jan, Szopienice, 3 Maja 26c, tel. 241-51.
Skarbnik: Winszczyk Wilhelm, Chorzów II, Mariańska 29, tel. 359-51.
Bibliotekarz: Ditrich Roman, Wełnowiec, Kopernika 3, tel. 408-51,
Ławnicy: Lissoń Konrad, Katowice, Krasińskiego 2, tel. 344-75.
Wycisło Antoni, Mikołów, ul. Pszczyńska 11, tel. 210-63.

DZIAŁ OKRĘGOWY

Protokół z zebrania okręgowego w Dąbrówce Wielkiej w dniu 1 VI 1938 roku.

Zebranie zagaił prezes Okręgu Siemianowickiego p. Piechowicz Augustyn hasłem „Cześć pieśni kościelnej“ przy obecności 14 delegatów poszczególnych chórów. Następnie przywitał zebranych.

Protokółu z ostatniego zebrania okręgowego nie odczytano z powodu nieprzybycia sekretarza okręgowego. Wobec tego przystąpiono do omówienia zjazdu chórów kościelnych na terenie Dąbrówki Wielkiej. Tu prezes okręgowy p. Piechowicz udzielił głosu Wielebnemu ks. Szołtysikowi Alfonsowi, prezesowi chóru Wielka Dąbrówka. Ks. Prezes systematycznie przechodził punkt po punktcie, przy czym podał, że do całej tej imprezy zaangażuje całą Parafialną Akcję Katolicką, która w przeprowadzeniu tego wszystkiego nam dopomoże. Rozstawi informatorów na dworcu, przy przystankach autobusów, którzy będą gościom wskazywali miejsce zbiórki. By częściowo pokryć koszta zjazdu, uchwalono jednogłośnie zbiórkę pieniężną, którą się zajmie młodzież katolicka Wielkiej Dąbrówki. Przed wymarszem do kościoła odbędzie się próba generalna całego Okręgu pieśni „Gaude Mater Polonia“. Podano myśl, żeby każdy chór zaopatrzył się w transparent, ażeby obywatele Wielkiej Dąbrówki mogli się orientować, jakie miejscowości biorą udział w zjeździe. Wniosek ten jednak upadł, albowiem ks. Prezes chóru W. D. ogłosi z ambony, jakie chóry będą brały udział w zjeździe. Na próbę generalną wyznaczono godzinę 9-tą, zaś wymarsz do kościoła o 9,30. Ks. prezes chóru W. D. Szołtysik Alfons podkreślił, że niczym nie trzeba się zrażać, że zjazd musi się udać, zaś on sam dołoży wszelkich sił, by zjazd naprawdę wypadł imponująco. Zaprosi wszystkie organizacje miejscowe, by brały udział w zjeździe, by w ten sposób podnieść zmysł artystyczny śpiewu kościelnego i zamiłowanie, oraz zrozumienie muzyki kościelnej w swojej parafii. Porządek pochodu byłby następujący. Na samvm przodzie pójdą chóry kościelne, a następnie miejscowe organizacje w porządku takim, w jakim się zgłoszą u porządkowego zbiórki. Na sumie wygłosi kazanie o śpiewie kościelnym Wiel. ks. Szołtysik Alfons, prezes chóru kościelnego W. D. Msza święta będzie odprawiona na intencję śpiewaków Okręgu, na której wykona chór Wełnowiec mszę łacińską p. t.: „Missa Solemnis“ D-dur Filkiego, pod dyrekcją p. Ditricha Romana. Po zakończeniu Mszy św. organista p. Zorychta Józef odegra na organach fantazję organową c-mol Kromolika. Potem nastąpi zbiórka na ulicy Kościelnej wszystkich i pochód ruszy przed pomnik, gdzie śpiewacy Okręgu Siemianowickiego złożą wieniec ku czci poległym śpiewakom powstańcom przy dźwiękach hymnu narodowego. Następnie przemówi od pomnika dyrygent chóru kościelnego W. D. p. Zorychta Józef, po którym to przemówieniu chóry połączone odśpiewają z orkiestrą „Gaude Mater Polonia“. Po odśpiewaniu wyżej wymienionego utworu nastąpi wymarsz do p. Ludygi, gdzie nastąpi rozwiązanie pochodu. Przerwa obiadowa. Obiady będą wydawane po cenie 30 gr. Chóry poszczegól-

nych miejscowści podają w terminie do 1 lipca, ile osób będzie korzystało z obiadów. Żeby uniknąć ewentualnych nieporozumień przy rozdawaniu względnie pobieraniu tej minimalnej zapłaty za obiady, uchwalono, żeby za obiady płacił każdy Zarząd chóru osobno. Również będzie przygotowana garderoba, w której można będzie ulokować swoje rzeczy, za opłatą 5 gr od osoby. Mniej więcej o godz. 14-tej odbędzie się generalna próba chórów połączonych. Przećwiczone będą następujące pieśni: „Hasło chórów kościeln. diec. katowickie“ Ecce sacerdos magnus“ i „Hymn Papieski“ ks. Roberta Gajdy. Po próbie o godzinie 14,30 wymarsz do kościoła na uroczyste nieszpory. W czasie nieszporów na hymnus odśpiewa chór kościelny Mała Dąbrówka pieśń: „Gdy trwoga“ ks. R. Gajdy i „Przed tak wielkim Sakramentem“ Zamułowskiego. Po nieszporach odegra p. Ditrich R. na organach Toccatę i Fugę op. 59 Regera. Po wysłuchaniu tychże utworów zbiórka na ul. Kościelnej, skąd wyruszy pochód do ogrodu p. Ludygi na akademię. Ustalono następujący porządek akademii:

1. Zagajenie i przywitanie gości — prezes okręgowy.
2. Referat prezesa Zw. P. Ch. Kośc. Diec. Katowickiej ks. R. Gajdy.
3. Chóry połączone Okręgu Siemianowickiego odśpiewają:
   a) „Hasło“ chórów kościelnych diec. katowickiej a capella ks. R. Gajdy,
   b) „Ecce sacerdos magnus“ ks. R. Gajdy.

Następnie wystąpią poszczególne chóry:

a) Dąbrówka Mała,
b) Siemianowice Śl., parafia św. Antoniego,
c) Siemianowice Śl., parafia św. Krzyża,
d) Józefowiec, parafia św. Józefa,
e) Wełnowiec, parafia N. M. P.,
f) Wielka Dąbrówka, parafia N. M. Panny Wspom. Wiernych.

Pod koniec akademii przemówi ks. Szołtysik Alfons, prezes chóru Wielka Dąbrówka, zaś chóry połączone odśpiewają wspólnie „Hymn Papieski“ z orkiestrą. Po zakończeniu akademii będzie krótka przerwa, po której nastąpi zabawa taneczna. Wstęp dla członków chóru 50 gr, zaś dla gości 1,— zł. Również proponowano, by zaprosić na zjazd księży z dekanatu Siemianowickiego, co przyjęto jednogłośnie.

Na końcu prezes okręgowy p. Piechowicz Augustyn podkreślił, że obowiązkiem każdego chóru jest brać udział w zjeździe już od rana.

Po wyczerpaniu programu prezes okręgowy p. Piechowicz Augustyn podziękował wszystkim za przybycie i zakończył zebranie hasłem „Cześć pieśni kościelnej“.

W. Dąbrówka, dnia 2. VI. 1938.

(—) A. Piechowicz, prezes okr.
(—) R. Jurczyński, protokolant.

Nowość!

Bardzo ważne! Dla wszystkich śpiewaków!

Mały Podręcznik dla Nauki Chorału Gregoriańskiego ks. Gajdy.

Kościół dla śpiewu stworzył osobny styl, styl gregoriański, i oficjalnie uznał go jako śpiew swój, jako śpiew kościelny.

„Śpiew gregoriański był i pozostanie na zawsze jak najdoskonalszym wzorem dla muzyki kościelnej“, mówi wielkiej pamięci Pius X

w swym „Motu proprio“ z dnia 22 listopada 1903 r.

Skoro więc śpiew gregoriański jest tym typem muzyki kościelnej, który najlepiej wyraża jego świętość i uniwersalność, skoro nakazują go papieże, powinni wszyscy, których **obowiązkiem** jest kultywować śpiew gregoriański, dołożyć wszelkich starań, aby i melodie choralne zarówno **przy ołtarzu** jak i **na chórze** były wzorowe, piękne i godne intencji ducha liturgii.

Dla osiągnięcia tego celu wymagane jest — tak jak i dla śpiewu modnego — przygotowanie i wyszkolenie pod względem teoretycznym i artystycznym. Do tego pragnie przyczynić się przedstawiając najważniejsze wiadomości z dziedziny teorii i praktyki chorału gregoriańskiego, nowowydany mały podręcznik, który powinien znajdować się w ręku nie tylko każdego kapłana, organisty i dyrygenta, ale i **każdego** śpiewaka wzgl. śpiewaczki.

Cena 2,40 zł. — Nakład Księgarni i Drukarni Katolickiej w Katowicach.

Werbujcie członków do Chórów Kościelnych ◀

Wiadomości wychodzą co miesiąc nakładem Związku P. Ch. K. pod kierownictwem ks. Gajdy, prezesa Związku. Adres Redakcji i Administracji: Katowice, ul. Brata Alberta nr 5. P. K. O. 310.692. — Za redakcję odpowiada: ks. Gajda, Wełnowiec, telefon 312-39. — Cena egzemplarza 10 gr.